
VEFEYÂT

Doç. Dr. Musa Süreyya Şahin

Doç. Dr. M. Süreyya Şahin'i de 24 Ocak 2008 tarihinde Hakkın rahmetine tevdi ile ebedi yolculuğuna uğurladık. Akademik camiada sayıları oldukça az olan Dinler Tarihçilerden biri daha bu dünyadan göçtü. M. Süreyya Şahin'in de aralarında bulunduğu günümüz Türkiye'sindeki Dinler Tarihçilerin hocası olan Prof. Dr. Hikmet Tanyu'yu 11 Şubat 1992'de, Prof. Dr. Günay Tümer'i 22.08.1995'te, Prof. Dr. Şaban Kuzgun'u ise 14 Mayıs 2000'de elim bir trafik kazası sonucu kaybetmiştik. Yenileri yetişmekle birlikte bir tecrübeli hocamızı daha, kendisinden daha nice hizmetler beklenirken kaybetmenin üzüntüsünü yaşadık.

Türkiye'de Dinler Tarihi çalışmaları

Türkiye'deki üniversite sisteminde Dinler Tarihi bilim dalı sadece İlahiyat Fakültelerinde bulunduğundan Dinler Tarihçiler, diğeri bilim dallarına göre hatta diğeri İslami bilimlere göre daha az sayıdadır ve bu kadrolarda yeni yeni bir artış söz konusudur. Bu sebeple Dinler Tarihçilerinin kaybı, bu alanda önemli eksiklikler meydana getirmektedir.

Osmanlı döneminde Dinler Tarihi dersi, Tarih-i Edyan adı altında okutulmuştur. Cumhuriyet sonrasında 1924 Tevhid-i Tedrisat kanunu ile Darülfünuna yeni düzenlemeler getirilmiş, bu dönemde hem İlahiyat Fakültesi müfredatında hem de Edebiyat Fakültesi müfredatında Tarih-i Edyan dersleri yer almış ve her iki fakülte'deki Tarih-i Edyan dersi George Dumezil tarafından, İlahiyat Fakültesindeki Türk Tarih-i diniyyesi

ise Fuad Köprülü tarafından okutulmuştur. İlahiyat Fakültesi 1933 yılında kapatılmış, yerine açılan İslam Tetkikleri Enstitüsünde Dinler Tarihi dersi yer almakla birlikte bu Enstitü de 1936'da kapatılmış ve 1949 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi açılana kadar Dinler Tarihi dersi okutulmamıştır. Dinler Tarihi dersi, 1959'da açılan Yüksek İslam Enstitülerinde, 1971'de açılan Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde, 1982 düzenlemeleri ile Enstitüler İlahiyat Fakültelerine dönüşünce de İlahiyat Fakültelerinde, önce İslam Medeniyeti ve Sosyal Bilimler, daha sonra da Felsefe ve Din Bilimleri bölümü içerisinde yerini almıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında George Dumezil (1898-1986) bu dersi okutmuştur. Onun Darülfünun'da bulunduğu yıllarda asistanlığını yapan Hilmi Ömer Budda, Darülfünun'un kapatılması üzerine bir müddet İslam İlimleri Enstitüsünde (1933-1936) doçent olarak çalışmış, burası kapatılınca liselerde felsefe öğretmenliğine devam etmiş ve nihayetinde Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi açılınca (1949) Dinler Tarihi profesörü olarak atanmıştır. Hilmi Ömer Budda'nın 1949-1952 yıllarındaki görevinden sonra Prof. Dr. Mehmet Karasan (1952-1954), daha sonra da Prof. Dr. Annemarie Schimmel (1954-1959) bu dersi okutmuştur. 1955 yılında Annemarie Schimmel'in asistanı olan Hikmet Tanyu, 1959 yılında ilk Dinler Tarihi doktoru unvanını almış, Hikmet Tanyu hoca 1966'da doçent, 1973'te de Profesör olmuştur. 1972 yılında üstlendiği Dinler Tarihi kürsüsü başkanlığı görevini 1982 yılındaki emekliliğine kadar sürdürmüştür.

Prof. Dr. Hikmet Tanyu hoca pek çok eser vermenin yanı sıra çok sayıda öğrenci yetiştirmiş, birçok öğrencinin doktora ve doçentlik çalışmalarına danışmanlık yapmıştır. Bugün Türkiye'deki Dinler Tarihçilerin çoğu onun talebesidir. Doktora tezlerini yönettiği talebeleri arasında Prof. Dr. Günay Tümer, Prof. Dr. Mehmet Aydın, Prof. Dr. Abdurrahman Küçük, Prof. Dr. şaban Kuzgun, Prof. Dr. Harun Güngör, Prof. Dr. Ömer Faruk Harman, Doç. Dr. Osman Cilacı, Doç. Dr. M. Süreyya şahin vardır.

Hayatı

M. Süreyya şahin hoca 1933 yılında Kayseri Hacılar'da doğmuş; ilk, orta ve lise tahsilini Kayseri'de tamamlayarak Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine girmiş, 1960 yılındaki mezuniyetinden sonra, bir öğretim yılı Kayseri İmama-Hatip Okulunda görev yaptıktan sonra, 1961-1963 yıllarında askerliğini yapmış, 1963-1966 ve 1968-1970 yıllarında Gaziantep İmama-Hatip Okulunda meslek dersleri öğretmenliği görevinde bulunmuş, 1966-1968'de Bonn Büyükelçiliği nezdinde "Din İşleri Başgörevlisi" olarak hizmet vermiş, 1970-1977 yıllarında Ankara Dikmen Ortaokulu Din bilgisi öğretmenliği, 1977-1980 yıllarında Ankara Mamak Lisesi Din bilgisi öğretmenliği yapmıştır.

Ankara'da öğretmenlik yaptığı yıllarda bir taraftan da Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde doktora çalışmalarını yürütmüş ve beş yıllık bir çalışma sonucunda “ Rum Ortodoks Patrikhanesi, Türkiye ile Olan durum ve Münasebetleri Üzerine Bir Araştırma” adlı teziyle 05.07.1979’da doktor unvanını kazanmıştır. Aynı yıl açılan Yozgat Yüksek İslam Enstitüsü’ne 19.03.1980’de kurucu öğretim üyesi olarak atanmış, 17.12.1981 yılına kadar burada öğretim üyeliği yapmış, Yozgat Yüksek İslam Enstitüsünün kapanması üzerine 22.12.1981 tarihinde İstanbul Yüksek İslam Enstitüsüne atanmıştır. 20.07.1982 tarihine kadar İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünde görev yapan M. Süreyya Şahin hoca, İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünün 1982’de Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine dönüşmesi üzerine Bölüm Başkanı olmuş ve bu görevi üç yıl yürütmüştür.

20.07.1982 tarihinden, emekli olduğu 15.07.2000 tarihine kadar da M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim dalında Öğretim Üyesi olarak görev yapan M. Süreyya Şahin, 01.01.1988-11.10.1991 yılları arasında Dinler Tarihi Bilim Dalı Başkanlığı yapmış, 04.10.1996 tarihinde Doçent olmuş, 15.07.2000 tarihinde de yaş haddinden emekliye ayrılmıştır.

Çalışmaları

Yazı hayatına daha lise sıralarında iken mahalli dergilerle gazetelere şiir ve makaleler göndererek başlayan M. Süreyya Şahin çalışmalarını ömrünün sonuna kadar sürdürmüş ve doktora tezi dışında kitap, makale ve Ansiklopedi maddeleriyle Türk ilim hayatına katkıda bulunmuştur.

M. Süreyya Şahin hoca “*Rum Ortodoks Patrikhanesi, Türkiye ile Olan Durum ve Münasebetleri Üzerine Bir Araştırma*” adlı doktora tezini “*Fener Patrikhanesi ve Türkiye*” adıyla neşretmiştir (I. Baskı İstanbul 1980; II. baskı İstanbul 1996).

Tez danışmanı Prof. Dr. Hikmet Tanyu’nun ifadesiyle bu çalışma, Rum Ortodoks Patrikhanesi hakkında o tarihe kadar yapılmamış olan toplu ve derin bir araştırmadır. Bu tezde Patrikhane ve kiliselerin içi ve idari teşkilatıyla ilgili bilgilerle yetinilmemiş, Ortodoksluk itikadı, dini ayin, ibadet ve dualar da dikkate alınarak bilgi sunulmuştur. Öte yandan Patrikhanenin siyasi faaliyetleri, amacı ve hedefleri yanında tarihçesi de geniş bir şekilde incelenmiştir. Tez hazırlanırken arşiv belgeleri incelendiği gibi kilise yetkilileri ile de görüşmeler yapılmıştır. Diğer taraftan Türk Ortodoks Patrikhanesi de incelenerek, bu Patrikhane ile Türk Ortodoksları hakkında da bilgi verilmiştir.

M. Süreyya Şahin hocanın, doktora tezi dışında önemli bir çalışması da *Türkiye’deki Patrikhaneler* adlı kitabıdır (İstanbul 2003). Bu kitabında, doktora tezinde ele aldığı Rum Ortodoks Patrikhanesi hakkında verdiği bilgiler dışında Türk Ortodoks Patrikhanesi ile Gregoryen Ermeni Patrikhanesi ve Süryani Patrikhanesi hakkında bilgiler vermektedir.

Türk milletiyle asırlardır bir arada yaşayan bu Hıristiyanlar hakkında araştırma yapması ve bu araştırma sonuçlarını neşretmek suretiyle kamu oyuyla paylaşması, Türk akademik hayatı açısından oldukça önemlidir.

Doç. Dr. M. Süreyya Şahin'in diğer çalışmalarını şu şekilde gösterebiliriz:

- 1- "Rum Ortodoks Patrikhanesi", Türk-Yunan İlişkileri ve Ayasofya Meselesi, İstanbul 1990, 21-54,
- 2- "Doğu-Batı Kiliseleri, Ayrılmaları ve Sebepleri", M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, IV (1986), 311-329,
- 3- "Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi", Diyanet İlmî Dergi, XXVIII /2, (1992), 37-73,
- 4- "Osmanlı Devletinin Hıristiyanlarla Münasebetleri", Asrımızda Müslüman-Hıristiyan Münasebetleri, İstanbul 1993, 111-122,
- 5- "The Attitude of İslam Towards Non-Muslims in The Course", Religions, Cultures and Tolerance Past and Present, Ankara 1990, 63-71,
- 6-TDV. İslam Ansiklopedisinde Aforoz, Anglikan Kilisesine Cevap, Cennet, Cin, Çan, Esbat, Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi ve Kısas-ı Enbiya maddelerini telif etmiştir.
- 7- "Yahudilik", Şamil İslam ansiklopedisi, İstanbul1994, VI,356-369,
- 8-Ayrıca "Doğu Kiliseleri ve Ortodoks Kilisesi","Luther'in İslam Hakkındaki Düşünceleri ve Tavrı", "Fener Rum ortodoks Patrikhanesinin Ekümenikliği Meselesi", "Parsiliğin Semboliği", "Fatih'in Galata Zimmilerine Verdiği Ahidname ve Kudüs Patriğine Beratı" başlıklı neşredilmemiş makaleleri bulunmaktadır.

M. Süreyya Şahin hoca akademik hayata atılmadan önce idealist bir öğretmen olarak zor şartlarda yaklaşık yirmi yıl orta dereceli okullarda öğretmenlik yapmış ve çok sayıda öğrenci yetiştirmiştir. Öğretmenliğinin önemli bir bölümünü İmam-Hatip Okullarında yapan M. Süreyya Şahin, sesinin ve tilavetinin güzelliği ile de temayüz etmiş, Almanya'daki iki yıllık din görevliliği esnasında Köln radyosunda, Gaziantep il radyosu ile Ankara radyosunda da Kur'an okuyup açıklamasını yapmıştır. Bu alandaki bilgi ve tecrübesini de yazıya aktaran hoca *Tam ve Kolay Tecvid, Kur'an-ı Kerim ve Alfabeti* adlı kitapları da kaleme almıştır.

İdealist bir öğretmen ve bir Türk milliyetçisi olan M. Süreyya Şahin öğrencilerini de bu yönde yetiştirmiş, Türk milletinin birlik ve beraberliği ve bekası için çalışmış, bu yolda hem öğrenci yetiştirmiş, hem çeşitli sosyal faaliyetlere katılmış, bu çerçevede Gaziantep'te Milliyetçi Öğretmenler Birliğini kurarak başkanlığını yapmış, akademik

hayata atıldıktan sonra da hala Türkiye'yi önemli ölçüde meşgul eden Patrikhane hakkında ilk defa toplu ve derin bir araştırma yaparak, sonraki çalışmalara ışık tutmuştur.

M. Süreyya Şahin hoca ile İstanbul Yüksek İslam Enstitüsüne geldiği günden emekli oluncaya kadar, aynı anabilim dalında beraber çalıştım. O, Enstitüye geldiğinde Dinler Tarihi doktorasını tamamlamıştı, ben ise henüz tez hazırlama safhasında idim. Hoca, Bölüm başkanı olduğunda bir süre yardımcılığına yaptım, daha sonra Dinler Tarihi Anabilim Dalı çalışmalarını birlikte yürüttük. Emekli olduktan sonra da özellikle Cuma günleri Fakülteye gelirdi ve görüşürdük. 2005 yılında Paris Din Hizmetleri Müşavirliğine atandıktan sonra, ancak Türkiye'ye geldiğimde görüşme imkanı bulabiliyordum. 2008 yılında vefat ettiğinde de Paris'te olduğumdan cenaze merasimine katılamadım.

Bu vesileyle kendisine Allah'tan rahmet diliyor, mekanının cennet olmasını niyaz ile hem Türkiye Dinler Tarihçileri hem de Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, özellikle de Dinler Tarihi Anabilim Dalı mensupları olarak kendisini hayırla yad ettiğimizi ifade etmek istiyorum. Ruhu şad olsun. 22.06.2010

Prof. Dr. Ömer Faruk Harman